KRISTI INTÅG I DROTTNINGENS AF SABA LAND

FRÅN SVENSKA KYRKANS MISSIONSFÄLT I RHODESIA

PRIS 25 ÖRE

KRISTI INTÅG I DROTTNINGENS AF SABA LAND.

FRÅN

SVENSKA KYRKANS MISSIONSFÄLT I RHODESIA

AF

AXEL HAMMAR.

STUDENTMISSIONSFÖRENINGENS I UPPSALA FÖRLAG.

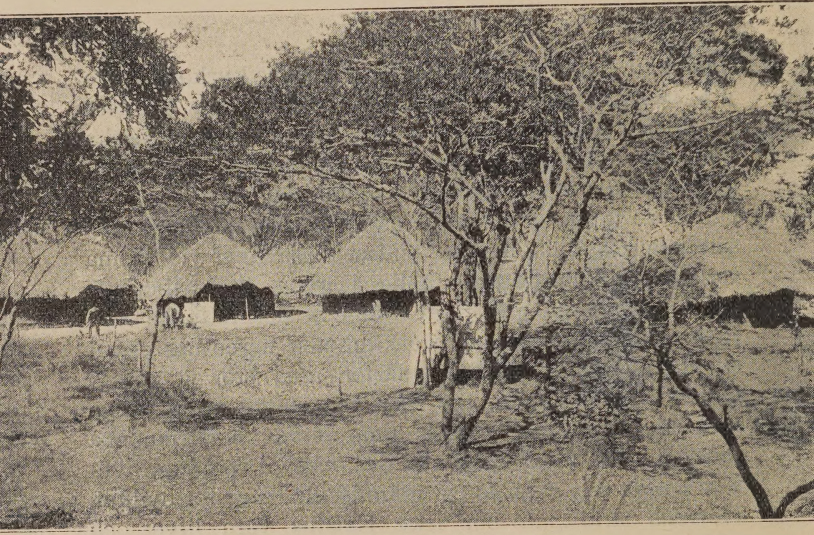
Wretmans Boktryckeri, Uppsala 1906.

År 1878 grundades Oscarsberg, Svenska kyrkans första missionsstation i Sydafrika. Sedan dess ha flera nya stationer anlagts i den blomstrande engelska kolonien Natal samt sedan 1902 äfven i den stora guldgrufvestaden Johannesburg i Transvaal.

Det ligger emellertid i en lifskraftig missionsverksamhets karaktär att icke endast dröja kvar vid vunna resultat och nödtorftigt hålla i gång det påbörjade arbetet, utan det gäller att vidga ut sina tältpålar alltjämt. Stillastående är i verkligheten ingenting annat än tillbakagång. Det är därför med stor glädje vi kunna konstatera, att det icke var senare än år 1903, som ett stort steg framåt togs af vår sydafrikanska mission. Ett djärft steg var det också i sanning, hvilket kostat och skall kosta människolif, men för hvilken Herrens stridsman bör icke Kristus vara lifvet och döden en vinning? Det som sås i förgänglighet, skall en gång uppstå i oförgänglighet. Må vi då här hemma ej vara rädda att offra människokraft för att enligt Kristi befallning uppbygga Hans kropps tempel äfven bland Rhodesias mest sjunkna stammar – Vakaranga –, hvilka Han också kallat till sin härlighet.

Två behjärtade svenska män, pastorerna Liljestrand och Helldén, begåfvo sig redan 1902 i juli månad upp till det norrut kring Sambesifloden belägna engelska

området Rhodesia, där de under en lång och mödosam fotvandring sökte utforska möjligheterna att upptaga missionsarbete i detta land. Resultatet blef, att man redan året därpå beslöt upptagande af två missionsstationer i den sydligare delen af landet. De nödvändigaste byggnaderna voro snart uppförda och verksamheten påbörjad. Vukwi i Belingwedistriktet blef

Belingwe missionsstation.

sålunda pastor Liljestrands station, och pastor Helldén fick Ndemas Mountain i Selukwedistriktet på sin lott.

När en konung skickar sina härar in i ett främmande land för att underkufva detsamma, är intresset för allt, som på något vis berör detta land, säkert mycket stort bland hans hemmavarande undersåtar. Så borde det väl också förhålla sig, när den störste af

alla, konungars konung och herrars herre, sänder sina stridsmän ut för att åt Honom vinna ett folk, som så länge behärskats af mörker.

Vårt nya missionsfält ligger i den del af Rhodesia, som kallas Matabelelandet, och är beläget omkring 50 mil från Indiska oceanen och öfver 100 mil norr om Oscarsberg. Det har både slätter beströdda med

Viktoriafallet i Rhodesia.

höga, steniga kullar, s. k. kopjes, och starkt kuperade sträckor. Jorden är somligstädes tämligen bördig och lämpar sig för åkerbruk. Det är dock ej egentligen detta, som gjort landets besittning så eftersträfvansvärd för européerna, utan fast mer de rika, gyllene skatter, som detta gamla sagoland gömmer i sitt sköte.

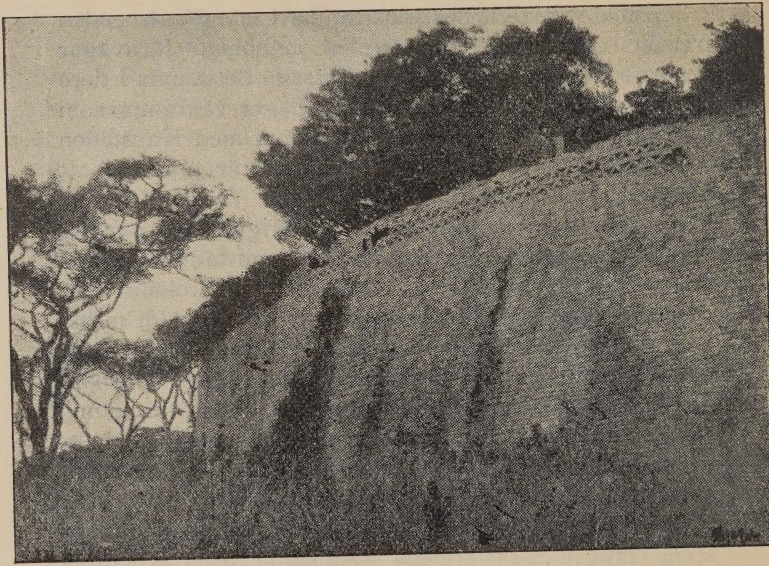
Af de öden, som Rhodesia genomgått, kunna vi här omnämna, hvad som skedde så sent som 1837, då en del däraf eröfrades af en stam zulukaffrer, som kallade sig matabeler. Vid denna tid fanns det i Zululandet en mycket grym, despotisk och mäktig konung vid namn Tjaka. Om han fick den allra ringaste misstanke mot någon af sina generaler, att han skulle kunna bli hans medtäflare, lät han så fort som möjligt röja honom ur vägen. En sådan general var Msilikazi. Denne fick dock i god tid veta, hvad hans höge herre bar i skölden, så att han lyckades samla hela sin stam och med densamma fly norr ut. Efter åtskilliga äfventyr underlade han sig, såsom förut nämndt, det efter hans stam uppkallade Matabelelandet. De af landets invånare, som ej lyckades komma undan till obygderna, gjordes till slafvar och förtrycktes på det grymmaste. Länge fingo dock icke matabelerna vara i okvald besittning af sitt byte, ty redan 1888 förklarade England hela det nuvarande Rhodesia, dit äfven Matabelelandet hör, för brittiskt skyddsområde, och följande år erhöll Brittisk-sydafrikanska bolaget fribref (charta) å herraväldet öfver detsamma. Den ledande mannen i detta bolag var den mäktige engelsmannen Cecil Rhodes, premierminister i Kapkolonien, »diamantkung» och mångmillionär, en man, som beskrifvit en meteorlikt glänsande bana på Sydafrikas himmel, och som för sina vidtfamnande, med jättekraft fullföljda planer blifvit kallad »Sydafrikas Napoleon». Ve den som sökte spärra honom i hans lopp! För honom hade Rhodes inga hänsyn, och endast blindt lydiga redskap ville han använda i sin tjänst. Det var Rhodes' öfvertygelse, att Englands spira var det enda, som kunde bringa välsignelse öfver de i barbari försjunkna landen på jorden, ty han höll sitt folk för det yppersta, som utvecklingen någonsin frambragt, det folk, som

trots många fel vore mest ägnadt att uppfostra alla lägre stående raser. Äfven missionen kunde ibland på grund af dess uppfostrande betydelse i honom finna en gynnare, och hans hufvudgrundsatser med afseende på infödingarnas behandling voro följande tre: berusande drycker skulle undanhållas dem; de skulle noga tillhållas att arbeta; de skulle uppfostras till civiliserade medborgare.

Tack vare Rhodes gick landet i många afseenden framåt med en alldeles otrolig snabbhet. Järnvägar begynte byggas, telegraflinjer korsade detsamma i flere riktningar, städer anlades, och grufläger växte upp som svampar ur jorden. Den järnväg, som med Kapstaden som utgångspunkt, når in i Rhodesia, är planerad att fortsätta ända upp till Medelhafvet. Vi må betänka, hvilka ofantliga möjligheter som härigenom öppna sig äfven för evangelii spridande. Då man tänker på den mängd af äfventyrare, som finnas bland kolonisterna, hvilkas enda mål är att samla skatter af guld, måste naturligtvis också erkännas, att ny kultur ofta nog för de vilda folken i stället för välsignelse blir till förbannelse. Desto större plikt borde väl då vi kristna känna att göra hvad vi kunna för att genom missionen motverka denna förbannelse, så att icke det kristna namnet må blifva smädadt bland hedningarna.

Redan missionär Moffat och hans svärson Livingstone bragte till världens kännedom, att i Rhodesia hemlighetsfulla, mäktiga ruiner förefunnos. Efter dem ha en mängd fornforskare verkställt undersökningar och gräfningar, hvarvid öfver 500 ruiner upptäckts. Hela ruinstäder har man så påträffat, och vid det öster om våra missionsstationer belägna Zimbabwe finnas helt säkert lämningar efter en mycket betydande stad, enär de tempel- och fästningsmurar, som här ligga i öppen dag, omfatta ett vidsträckt område. Murarna äro, utan mur-

bruk, omsorgsfullt hopfogade af granit, huggen i tegelstensform. Ingången till fästningen består af en mycket trång, 12 meter lång hålväg mellan två murar af nära 10 meters höjd. I templet, vid foten af fästningsberget, äro murarna ännu mycket högre och tjockare än i fästningen. Ett dystert mörker hvilar öfver dess inre, på grund af de höga träd, som med sina yppiga

Tempelruin.

kronor bilda tempelhvalfven. Helgedomen består af en mängd afdelningar och underafdelningar, och för att komma från den ena afdelningen till den andra, måste man ofta passera en hel labyrint af gångar mellan de höga stenmurarna. Templets innersta rum, antagligen dess allra heligaste, innehåller en 10 meter

hög, stor kägla, som är en symbol af det, som dyrkades som gudomlighet. Den är af noggranna dimensioner och solid allt igenom. Af denna s. k. phallusgudsdyrkan, finnas många spår i detta tempel.

Den första frågan, som uppstiger hos åskådaren inför dessa ruiner, funna så oväntadt nästan i hjärtat af vildaste Afrika, är denna: hvilka voro de, som här lefde och arbetade, och som lämnade dylika spår efter sig? De nuvarande infödingarna kunna ej lämna annat svar på frågan än, att »forntidens folk» gjort det. Det säkraste svaret gifva oss nog ruinerna själfva och det, man vid gräfningarna lyckats påträffa inom dem. Och alla de, som ägnat sig åt att afvinna Rhodesias ruiner deras hemlighet, äro tämligen eniga om att hufvudsumman af hvad de lyckats utforska, är följande.

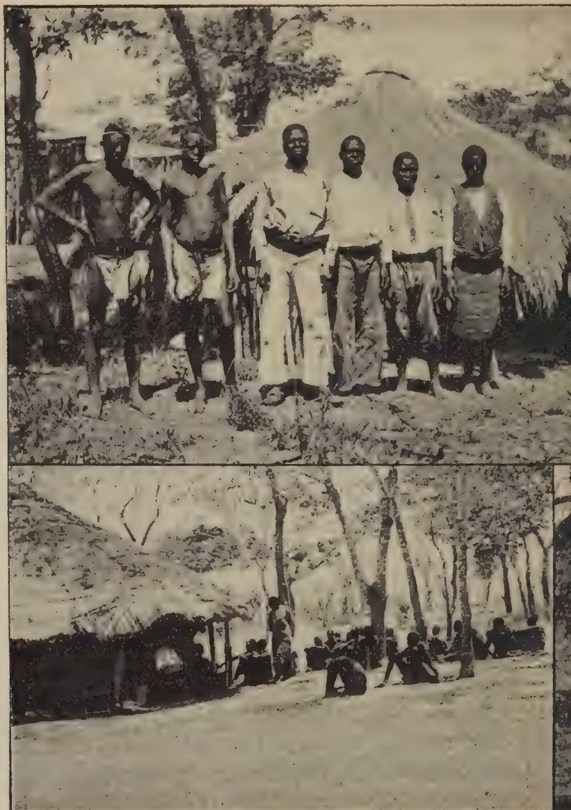
I den grå forntiden utvandrade från Kaldéen, från Abrahams fosterland, en stam semiter, af hvilka en del, sabéerna, slogo sig ned i södra Arabien och en annan del, fenicierna, slutligen kom att grundlägga städerna Tyrus och Sidon. Sabéerna och fenicierna voro liksom deras stamfränder judarna driftiga handelsfolk och anlade allestädes kolonier, liksom engelsmännen göra i våra dagar. Äfven lade de särskildt an på grufdrift. Sabéerna i Arabien blefvo före fenicierna ett rikt och mäktigt folk, så att deras land med tiden kallades »lyckliga» eller »rika» Arabien. De hade mäktiga städer, dyrkade himmelens stjärnor i ståtliga tempel, af hvilka ruiner ännu finnas i deras förfallna städer i Arabien, t. ex. i Marib. Längs Afrikas östra kust hade sabéerna kolonier, från hvilka de hämtade guld, elfenben, slafvar m. m. Nu är det bevisligt, att somliga ruiner i Rhodesia fullständigt likna sabéernas i Arabien. Sabéernas tempel voro alltid byggda på ett visst sätt i förhållande till väderstrecken, och på murarna voro uppställda långa stenar s. k. mo-

nolither, som voro inriktade efter himlakropparnas gång, och detta så noggrant som den lärdaste astronom nu för tiden skulle kunna göra det. Samma inriktning af tempel och astronomiska märkesstenar finner man i somliga af Rhodesias ruiner. Såsom Hollands och Spaniens kolonialvälde fördunklats af Englands i våra dagar, så fick sabéernas välde med tiden lämna rum för feniciernas, hvilka en tid från Tyrus och Sidon behärskade världens handel. Det finns goda skäl att antaga, att från Tyrus och Sidon utgingo expeditioner till England, Island, ja, somliga anse ju, att de gamla amerikanska väldena i Mexiko och Peru varit feniciska till sitt ursprung. Och att fenicierna seglade omkring Afrika, torde väl vara antagligt. Huru som hälst, säkert är, att man i Rhodesias ruiner funnit fågelbilder, af precis samma sort som de, hvilka voro helgade åt feniciernas afgud Astarte, äfvensom andra tempelföremål liknande dem, som uppgräfts ur Astartetemplet på ön Cypern. Rundt omkring dessa Rhodesias ruinstäder finner man en mängd öfvergifna grufvor, ur hvilka det beräknats, att guld blifvit hämtadt för ett tusen femhundra millioner kronor. Och det är kändt, huru oerhördt rika Tyrus och Sidon voro på guld. Mer och mer börjar man gissa, att Rhodesia är just det guldrika Ofir, hvarom så ofta talas i bibeln. Och icke blott detta, utan äfven att drottningen af Saba hade sitt rike här. Judarnes historieskrifvare Josefus och muhammedanernas religionsstiftare Muhammed påstå båda, att drottningen af Saba kom från den del af Afrika, som nu heter Rhodesia, och en af Rhodesias betydligare strömmar heter ännu i dag Sabifloden. Guld från Ofir, som hämtades för Salomos räkning, och drottningens af Saba skänker utgjorde sådant, som finnes i Rhodesia och Sydafrika. I Rhodesia finnas i urskogarna spår af präktiga vä-

gar, som ännu visa tydliga rännor, där hjulen ätit sig ned i klipphällarna, och längs dessa vägar ned till östra kusten samt utefter Sabifloden voro uppförda vakthus att skydda transporten till hafvet, liksom under boerkriget engelsmännen byggde blockhus för att skydda järnvägarna. Välgjorda vattenledningar finnas ännu kvar, så välbehållna, att man blott behöfver rensa upp dem för att kunna använda dem till åkrarnas bevattning.

Hvarför kommo dessa urtidens kolonister till Rhodesia? Alla tecken tyda på att man kom dit endast för att gräfva guld och blott höll så mycket kolonister i landet, som behöfdes för att öfvervaka dess infödde, hvilka gjorts till slafvar och måste förrätta gruf- och åkerarbete. Rika fynd af guld- och juvelarbeten ha gjorts i ruinerna, och endast under de sista åren har man hittat sådana föremål till ett värde af minst 150,000 kronor. Rikedomen på guld har varit så stor, att äfven möbler öfverdrogos med guldplattor, hvilka med guldnubb fästes vid t. ex. stolarna. Ett enda sådant nubb kan ofta innehålla guld för mer än tio kronor. I grafvar har man ibland funnit skelett af jättestora personer (öfver 7 fot långa), och dessa skelett ha på armar och ben varit försedda med ringar af guld, hvilkas storlek visar, huru kolossala lemmar dessa forntidsmänniskor ägt. Vid uttagande af guldmalm ur bärgen hade dessa forntidsfolk en stor förmåga att utvälja den guldrikaste malmen och följa dess ådror. Det lönar sig nu för tiden att bearbeta t. o. m. de stora högar af utbruten malm, hvilka de gamla ej ansågo det värdt att bearbeta utan betraktade som afskräde. Många omständigheter ge stöd åt gissningen, att den infödda, till slafvar underkufvade befolkningen slutligen gjort uppror mot sina förtryckare och kastat deras välde öfverända.

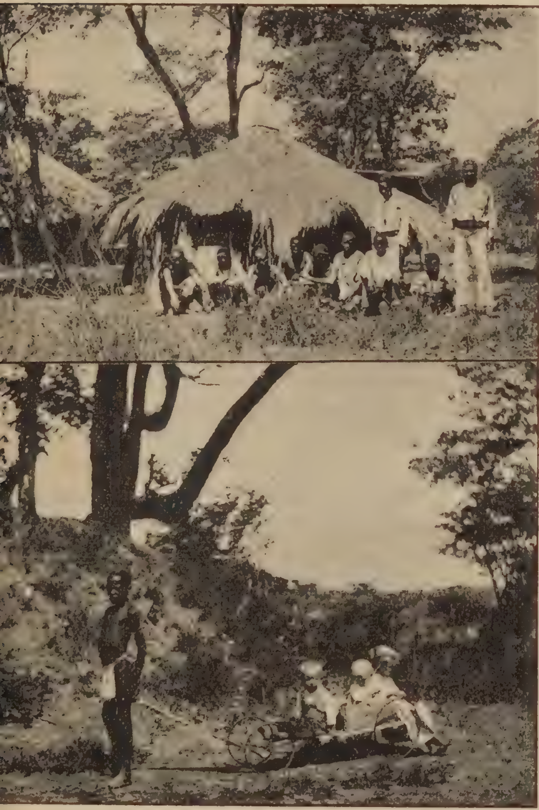
Under de århundraden, då sabéerna och fenicierna härskade öfver Rhodesias infödde, uppstod en blandningsras, liksom det sker i alla kolonier ännu i dag.

Från

Detta blandningsfolk tog Rhodesia såsom arf, när dess kolonister från andra sidan hafven försvunnit. Ett

väldigt rike bildade sig nu, kalladt Monomotapa, hvars konungar hade titeln Mombo. Tidvis hemsöktes Monomotapas välde af infödda, vilda horder, som drifvits

ẓwe.

dit af folkvandringens vågor, hvilkas efterdyningar ännu kunna iakttagas. Så härjades omkring år 1500

landet grymt af en swazi-folkstam, som t. o. m. flådde den dåvarande Mombo lefvande.

Då man har kännedom om denna Rhodesias förhistoria, kan landet ej annat än utöfva en viss dragningskraft på sinnet såsom ett land, öfver hvilket Gud gått fram med mycken tuktan. Huru tacksamma böra icke då vi vara öfver att få vara med bland dem, som i dessa dagar äro medel i Hans hand för att nu fullborda Hans kärleks rådslut äfven med Hans barn Vakaranga.

Såsom vi kunna förstå af missionär Liljestrands berättelse från sin 75 mil långa fotvandring genom detta land, saknar det icke omväxling och natursköna nejder med yppig, nästan tropisk vegetation. Skogar och berg omväxla med grässlätter, där gräset stundom är så högt, att det når öfver hufvudet på en ryttare. På andra ställen växer ett slags mycket elastisk vass, som det rent af är förenadt med lifsfara att våga sig in i, emedan den snor sig omkring hela kroppen och håller en fångad liksom i en snara. På så sätt förolyckades från en enda by fyra infödingar på samma vecka. En annan märkvärdighet i Rhodesia, liksom öfver hufvud i varmare land, äro de hvita myrorna. Dessa äro till stor skada. De borra sig in i allt slags trävirke och urhålka det helt och hållet, till dess blott ett tunnt skal återstår, och kunna på så sätt förstöra hela hus, under det de åt sig själfva bygga stackar, som stundom resa sig till en höjd af femtio fot. Djurvärlden i Rhodesia är för öfrigt ganska rik. Allehanda rart villebråd finnes, såsom hjortar, zebror, vildsvin o. d. samt vilddjur, såsom lejon, leoparder etc.

För att nu äfven tala om det folk, ibland hvilket vår mission är satt att verka, så är ju detta såsom förut nämndt Vakaranga-folket, dessa urartade afkomlingar af det halfsemitiska blandfolk, som uppkom

genom kolonisationen från Arabien och Fenicien. Vakaranga äro ej något krigarfolk, utan älska att i frid och ro få sköta sina åkertegar och sin boskap. Innan engelsmännen kommit till landet, voro dessa arma människor fullkomligt skydds- och rättslösa gentemot sina förtryckare matabelerna. Om någon påträffades i en skog, kunde det hända, att han jagades som ett vildt djur och utan förbarmande blef nedskjuten. Under sådana omständigheter är det ej underligt, att Vakaranga äro skygga och hälst söka sin tillflykt bland de brantaste och mest otillgängliga klipporna och där uppföra sina hyddor.

Åkrarna, som de äro särskildt rädda om, anlägga de långt hemifrån, djupt inne i urskogen. Om man därför långt inne träffar på en sådan uppodling, så är detta följaktligen icke alls något tecken på att man är nära människoboningar, utan mången gång tvärt om. Odlingen går till på ett mycket primitivt sätt: först topphuggas träden och svedjes marken, och sedan hackas den upp mycket noga och omsorgsfullt gång på gång. Det hela behandlas därefter ungefär som en trädgård med sina trädgårdsland, där säd, bönor, jordnötter, potatis, pumpor, ris, socker och tobak mest odlas. Vakaranga äro också skickliga smeder, trots det att de endast använda stenhammare.

När hyddor skola byggas, drifver man ned pålar i marken så att de bilda en liten cirkelformig inhägnad, och så täckes det hela med en halmhuf i paraplyform. Dörren tjänstgör äfven som fönster och skorsten. Sex ynglingar kunna på tre dagar få en dylik hydda under tak, men så kommer golfläggningen, och nu är det kvinnornas tur att dra sitt strå till stacken, eller, om man så vill, från stacken; ty det material, som här användes, är just myrstacksjord, som

de hämta i korgar, som bäras på hufvudet. Om det så är en vakarangamamma som har en baby, så binder hon den fast på sin rygg. Myrjorden fuktas med vatten, klappas väl tillsammans och glättas, när den torkat, med kospillning. Ännu mycket finare polityr erhålles genom att äfven sätta till slaktdjursblod; då blir golfvet alldeles som poleradt ebenholtz. Märkligt nog för att vara i Afrika, är det så bland Vakaranga, att männen i viss mån hjälpa kvinnorna att bära arbetets bördor; också sköta de sitt jordbruk med tämlig flit, trots dettas primitiva beskaffenhet.

Såsom förut sagdt, idka de också boskapsskötsel, fastän det knappast är troligt, att våra landtbrukare här hemma skulle vara belåtna med den afkastning en vakarangaladugård kan gifva. Ty icke nog med att en vakarangako ger endast en ytterst obetydlig mängd mjölk, utan den gör detta blott, så länge kalfven är närvarande vid mjölkningen och får suga ut sin del. För att de nu icke skola sluta upp så fort med att mjölka, söker man, ifall kalfven dött, att lura den med uppstoppade kalfvar, så länge det hjälper. De kinesiska kossorna stå icke öfver vakarangakorna med afseende på produktivitet, men deras skarpsinne tyckes vara större, ty där lär ej något dylikt knep visat sig kunna med fördel användas.

Vakarangas utseende afviker ganska mycket från zuluernas och tyder på att äfven semitiskt blod rinner i deras ådror; de ha en klar och skarp röst, så att man en stilla natt lär kunna urskilja ljuden i deras sånger på mer än 2 kilometers afstånd. Detta kan förklara, huru nyheter i landet kunna sprida sig nästan lika fort bland infödingarna, som det eljest går med elektricitetens hjälp. Magra och resliga som de stundom äro, finnas bland dem utomordentliga snabblöpare.

Ja, det finns Vakaranga, som dag efter dag åt de hvita kolonisterna löpa med posten en sträcka af 9 mil.

Det sorgligaste hos Vakaranga är den förskräckliga osedlighet, som råder bland dem, och de däraf följande sjukdomarna. Dessutom äro de begifna på öldrickning och berusa sig ofta. Till otukten och dryckenskapen sällar sig naturligtvis också passionen att röka, och här är det mest hampa som användes.

Vakarangagossar förande tjurarna i bet.

Hustruköp är här som hos andra afrikanska folk det vanliga, men i olikhet med förhållandet bland zuluerna köpas hustrurna ofta nog helt små och uppfostras då i »mannens» hem tillsammans med hans äldre hustrurs barn.

Att Vakaranga i vissa afseenden stå lägre än zuluerna, är tydligt af många omständigheter; icke så

mycket i fråga om deras klädsel, fastän denna egentligen blott utgöres af ett smutsigt skynke kring höfterna. Kanske äro de i högre grad än zuluerna lögnaktiga, så att våra missionärer, när de genomvandrade landet, funno det vara klokast att antaga såsom sanning motsatsen till de upplysningar, de fingo. När infödingarna i en gård uppgåfvo, att det lägerställe de sökte, befann sig helt nära, var det rådligast att genast slå läger, ty eljest kunde det gälla för dem att bli utan både vatten och bete. En höfding, hvilkens stam räknade 4,000 människor, bedyrade i närvaro af åtskilliga i stammen, att hans underlydande utgjordes af 2 små gårdar utom hans egen. Han misstänkte, att det var fråga om utskrifning af folket till tvångsarbete i guldgrufvorna. Men i deras ljugande är ett beundransvärdt sammanhang, och de falla aldrig ur rollen. De visa sig äfven i många andra afseenden ha en märkvärdig lätthet i uppfattningen — ett främmande språk lära de sig med lätthet att någorlunda rådbråka — samt en förvånansvärd snarfyndighet. De engelska domarna stå fullkomligt handfallna, när de skola afkunna domar, där parterna äro Vakaranga, och en af dessa lär ha sagt, att han måste afkunna sin dom alldeles på måfå, ty den ena parten och hans vittnen skildrar sin sak fullkomligt annorlunda än den andra och bägge två på det mest öfvertygande och rediga sätt. Detta folk visar sig sålunda ha en i många afseenden stor intelligens, som säkert bör kunna omdanas och ledas i rätt riktning, när Gud en gång får rätt inverka på deras hjärtan. I *det* afseendet stå Vakaranga gifvet lägre än zuluerna, att hos Vakaranga feghet förenas med lögnaktighet. Hur förtretad en Vakaranga än kan bli på en annan, så skall man sällan få se, att de öfvergå till handgripligheter, utan de stå då på så stort afstånd från hvarandra, som försiktigheten fordrar, hotande

hvarandra med tillhyggen och öfverösande hvarandra med skymford, detta senare med en färdighet, som skulle kunna komma t. o. m. en hindu att afundas dem deras rika ordförråd.

Den gudsdyrkan, som detta lågt stående folk öfvar, består hufvudsakligen däri, att de offra till de aflidnas andar. Ytterst vidskepliga som de äro, spela trollkarlarna hos dem en stor roll, och innan plöjnings- och såningsarbetet tager sin början, dansar, trummar och besvärjer man den ena dagen och natten efter den andra under längre tid. En ständig fruktan för människor och andar ligger som ett blytäcke öfver Vakarangas själ — ett vittne om fridlösa samveten. Därom vittnar ock vemodsklangen i deras sånger, som alltid sjungas i moll. Detta vemod hindrar ej, att de lättsinnigt le och skämta och leka äfven med döden.

Innan vi afsluta denna lilla uppsats om vårt svenska missionsfält i Rhodesia, skola vi försöka att litet taga reda på hvad som redan uträttats af vissa hjältemodiga missionärer. — Ingen, som har läst de skildringar, som våra missionärer och fru Liljestrand meddelat oss i Sv. kyrkans missionstidning för 1903, kan nämligen göra annat än instämma i att det måste vara hjältar, som skola kunna uthärda sådana vedervärdigheter till kropp och själ, som under detta pionierår mötte dem. Vi skola äfven nämna några ord om en annan nyligen påbörjad missions verksamhet ibland samma folk för att få en mera allsidig blick på utsikterna för evangelii framgång i detta hittills så litet beaktade missionsfält. En tysk missionär, som vistats därute föga mer än ett år, omtalar sålunda, att en härlig början blifvit gjord med höfdingen Zimutu, som förr var fientligt sinnad mot missionen, men som nu är missionärens goda vän och son; själf kallar han honom alltid sin fader och konung. Äfven hans folk

har visat honom stor vänlighet, och de äro mycket glada och tacksamma, att äfven de erhållit en lärare, som talar med dem »såsom en människa» och likväl »är för mer än en människa», emedan »han är en förmedlare mellan Gud och människor, mellan himmel och jord, ty regn faller på hans bön, och den för hvilken han beder, blifver förskonad från gräshoppor». Kort före julaftonen byggde denne missionär med tillhjälp af infödingar på 3 dagar en liten, mycket provisorisk kyrka för 250 personer. För julfesten visade den sig vara för liten, emedan öfver 500 hedningar voro närvarande. Alla hedningar, som känna missionären och äfven de, som icke känna honom, berätta om» Zambo sa Vakaranga» (Vakarangas fader), emedan han älskar dem alla och tänker och talar med dem såsom en fader, om »Moponesi sa vanu vose» (alla människors frälsare), emedan han vill hjälpa alla och verkligen hjälper, om »Nomungo no mueo oakavoka» (hvite mannen med ett godt hjärta), emedan han lämnar medicin utan betalning, förbinder sår, drar ut tänder och ger noga besked, huruvida de pänningar, de framvisa, äro för mycket eller för litet för skatten till regeringen. Aldrig annars lämna Vakaranga sina pänningar i händerna på någon hvit för att räkna dem, växla dem eller se efter, om de äro äkta, emedan de frukta att blifva bedragna. De äro fast öfvertygade om att de andra hvita äro minst lika usla som de själfva, »emedan de söka rikedomar och bedraga». Men ännu mer öfvertygade äro de, att missionärerna hafva »hvita hjärtan, faderlig kärlek och gudomlig vishet» och egentligen borde vara deras konungar. Nästan hvar vecka gör sig höfdingen Zimutu underrättad om missionären, fastän han bor något öfver en mil ifrån honom. Han låter då framföra sina hälsningar och beder, att han oftare må besöka hans kraal. Såsom exempel på sitt för-

hållande till infödingarna berättar samme missionär, huru han en dag satt i Zimutus hydda och talade om Gud och Hans ord med höfdingen och hans stormän. Då frågade en af kvinnorna om himmelens Gud verkligen är den ende gud, som finnes, och hvarför icke deras andar också kunde vara riktiga gudar. Missionären frågade då en af männen: »Känner du konung Zimutu?» Han svarade: »Skulle jag inte känna honom, där sitter han ju!» — »Kalla genast fram en annan Zimutu, som ser ut alldeles som denne, som har samma makt, och som ni också kallar för eder konung och fader, och som är känd såsom den verklige Zimutu». Mannen svarade: »Det är ju alldeles omöjligt, det finns ju inte mer än en». — »Nå, skulle då den store konungen, himmelens Gud, kunna tåla andra gudar vid sin sida, som se ut alldeles såsom han och ha samma makt som han?» Efter ett längre samtal sade nu höfdingens hustru, hon, som framställt frågan: »Ja, sannerligen, läraren talar sanna ord; det kan endast finnas en Gud!» Alla de andra instämde och gladde sig med höfdingen öfver att åter få sitta tillsammans med »sin konung och lärare» och få höra goda ord af honom. Hvarhälst missionären kom, blef han mycket vänligt emottagen och bespisad med mjölk. Särskildt beundrade de mycket hans läkarkonst (denne missionär hade dock icke någon vetenskaplig läkarutbildning), och efter tillfrisknandet berättade de för vänner och bekanta, att läraren kände alla sjukdomar, och att »sjuka, som ännu gärna vilja se himmelen», d. v. s. som inte ville dö, »skola skynda sig att komma, ty sedan de äro döda, kan läraren inte heller hjälpa längre. Man kan för öfrigt göra sig en föreställning om Vakarangas egen läkarkonst, när man hör, att deras medicinmän vid operationer begagna sådana skärande instrument som träknifvar, glasskärfvor eller spjutspetsar, och

att patienten efter operationen hänges upp under en nedböjd trädgren med det igensydda såret nedåt för att så sväfva mellan himmel och jord, ända till dess varet slutat att rinna. På så sätt har dock t. o. m. en så svår operation som kejsarsnitt kunnat företagas med framgång. Vid den förutnämnda missionen ha redan

Vakarangaby.

flera anmält sig till dopundervisning, och en stor mängd både stora och små ha börjat få undervisning af missionären. Detta är denna missions begynnande resultat efter en jämförelsevis kort tids arbete.

För vår svenska kyrkas mission ha förhållandena varit i afsevärd grad vanskligare, men detta är lätt förklarligt, emedan det här är fråga om rent pionierarbete

i ett för vår mission förut helt och hållet främmande område och med missionsarbetare, som ännu äro obekanta såväl med förhållandena som med infödingarnas egentliga språk. Det, som har vållat våra missionärer den allra största svårigheten, är dock klimatet, som är i högsta grad feberalstrande. Det är malarian, som här går vissa tider på året, och då går ingen främling fri från att angripas däraf. Efter hvad man på senare tid lyckats utforska, är det myggen, som förutom sina öfriga mindre angenäma egenskaper äfven tjänstgör som öfverförare af malariabakterier från den ena människan till den andra. Våra missionsarbetare voro alla angripna af malaria, ehuru mer eller mindre häftigt, och inom halftannat års vistelse i landet hade denna förskräckliga sjukdom kräft tvänne offer bland de våra. År 1902 dukade evangelisten Jeremia Makuba, som följt med från zulufolket, under för febern, och något mer än ett år därefter fick missionär Helldén bädda en graf åt sin hustru, som febern också skördat. De återstående undgingo visserligen döden men blefvo dock så hårdt medtagna af feber och arbete, att de för ett par års tid måste söka hvila i hemlandet. Missionär Helldén, som sedan några månader tillbaka åter är i verksamhet nere i Sydafrika, kommer på grund af läkarförbud icke att få fortsätta med något arbete i Rhodesia, men missionär Liljestrand, som ännu en kort tid ämnar stanna i Sverige, är beredd att med Guds hjälp åter upptaga det afstannade verket. Det har visat sig, att åtskilliga européer så småningom lyckats väl vänja sig vid klimatet, så att de kunnat stå emot malarian, och efter allt att döma hör missionär Liljestrand just till dem, som lyckats genomgå eldprofvet. Något, som i högsta grad försvårat våra missionsarbetares kamp mot detta lands dödande klimat, har varit omöjligheten att anskaffa snabb läkarhjälp.

Såsom vi kunna förstå af det föregående, skulle en läkarmissionär kunna uträtta ofantligt mycket för infödingarna i landet, och af icke mindre betydelse skulle han vara genom att göra det möjligt för andra missionsarbetare att med framgång trotsa klimatets vanskligheter. Måtte någon af våra blifvande läkare allvarligt tänka på möjligheten att på detta sätt tjäna Herren, och måtte alla vänner till Rhodesiamissionen framlägga detta behof i bön till Gud.

Att Vakaranga under den korta tid, som våra missionärer vistades ibland dem, så småningom fattade både kärlek och förtroende till dem, märktes af flera omständigheter, och när de på grund af oerhörda strapatser, feber och dödsfall tills vidare måste lämna dem, så bådo infödingarna på det enträgnaste, att de dock icke för alltid måtte öfvergifva dem. Vår kyrka skall häller icke göra det. Vårt land kan icke vägra att fylla de luckor, som febern gjort i våra kämpars led där ute. Med brinnande hjärtan läsa vi alla om den tid, då vårt folk var storsinnadt nog att offra sin kanske störste son på ett främmande lands slagfält för evangelii framgångs skull. Tusenden af ädla svenska hjältar följde honom i döden, och ingen tänkte då på något annat, än att Sverige både borde och kunde fylla luckorna. Månne icke det offer, vi då gjorde, allt fort är en nationell rikedom. Månne icke blodet, som då flöt, hör till vårt dyraste arf. För så vidt denna uppgift är oss af Gud gifven, så får ingen trångsynt betraktelse säga oss, att den är för svår eller för aflägsen, utan det offer, som kärlekens och trons arbete där kräfver, skall äfven här förvandlas från en förlust till en andlig rikedom, såväl för vår egen kyrka som för den allmänneliga kyrka, hvari alla släkten på jorden äro kallade att vara medlemmar.

På Studentmissionsföreningens i Upsala förlag utgifna skrifter:

Drummond: Den yttre missionens problem. 25 öre (30).
Hammar: Kristi intåg i drottningens af Saba land. 25 öre (30).
Handmann: Andarnas kamp i Indien. 75 öre (90).
Johnson: Hvad skola vi svara hednamissionens motståndare? 15 öre (20).
Nordin: Sjukvård i Indien. 20 öre (25).
Speer: Världens evangelisering i denna generation. 10 öre (15).
Warneck: Hednamissionen och den akademiska ungdomen. 10 öre (15).
Warneck: Prästen som arbetare för hednamissionen. 25 öre (30).
Widman: Våra plikter mot hednamissionen. 10 öre (15).
Wilder: Bland Indiens studenter. 50 öre (62).
Meddelanden från Studentmissionsföreningen. Årg. 1891—96. 1 kr. (1,30) årg.

Dessutom ha af Studentmissionsföreningen och Upsala Kristliga Studentförbund följande skrifter utgifvits:

Missionssånger utgifna af Studentmissionsföreningen. 35 öre (45).
Studentmissionsföreningen i Upsala 1884—1904. 2,50 kr. (2,80).
Två minnesdagar. Från S. M. F:s 20-årsdag. 75 öre (85).
Maj Lagerheim-Björck: Den norska madagaskarmissionen. 40 öre (45).
Westman: De svenska missionerna 1904. 60 öre (72).
Nutida missionsuppgifter. Sex föreläsningar å Upsala universitet H. T. 1906. 1 kr. (1,16).

Dessa skrifter erhållas bäst genom **Sekreteraren i Upsala Kristliga Studentförbund,** adr. **Upsala** portofritt, om de inom parentes angifna beloppen insändas på postanvisning eller i frimärken. För beställningar å minst 5 kr. kontant behöfver intet porto erläggas utan beräknas i så fall de egentliga priserna.

Wretmans Boktryckeri, Uppsala 1906.